

Szerkesztő: Körmendy Regina

LELŐ

HELY

Ásványgyűjtői hírlevél

2014/III. szám

Termésrész Rudabánya, Andrassy-I
Fénykép: Körmendy Regina

Tartalom

A-Ibatrosz ásványgyűjtés.....	2
Észak-magyarországi esős túra.....	4
Ásványgyűjtőkre leselkedő „állati” veszélyek	35
Hírek, Érdekességek.....	38
Fiatal gyűjtők kezdeményezései	
A miskolci Herman Ottó Múzeum új Facebookos ásványbemutatója	
Hamarosan véget ér a recski (lahócai) bányák rekultivációja	
A német Mineralógiai és Geológiai Egyesület (VFMG) 2014. évi magyarországi kirándulása, gyűjtőtúrája	

A-lbatrosz ásványgyűjtés

Az itt olvasható cikk egyike a Miskolcon 2014. március 8-án szervezett beszélgetésen elfogadott aktivitások közül – beszámol a fiatal utánpótlás biztosításában tett lépésekről. Remélhetően még többen csatlakoznak hozzájuk!
A szerkesztő

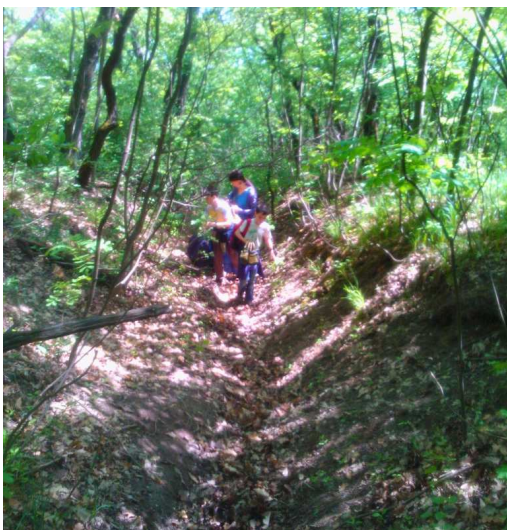
2014. Április 27-én, vasárnap került megrendezésre első közös gyűjtésem, amivel főleg a fiatal és kezdő gyűjtőket céloztam meg. A részvétel ingyenes, de megfelelő hirdetés hiányában családias volt a hangulat. Családias, de remek! A kiszemelt lelőhely a Frank-hegy és Kakukk-hegy környéke volt, Geománián budaörsi Piktortéglá-üregék néven lehet rákeresni

Találkozó dél körül volt a 8-as busz Irhás árok megállójában. Szerencsére remek időt fogtunk ki, minden adott volt egy jó gyűjtéshez. Összegyűlt a kis csapat, tartottam egy gyors ismertetőt és eligazítást a szabályokról. Ezek már a gyűjtés beharangozójában is szerepeltek:

- Bárki jöhet velem és persze ingyen. Én mindenképp megyek.
- Senkiért nem felelek. Gyerekek is jöhetnek, de csak felnőtt kísérelével.
- Nem kell előtte regisztrálni. Szólni sem kell, de érdemes.
- A gyűjtés menete hozzám igazodik.
- A józan ész kötelező felszerelés!

Csak azért írom le, ha a jövőben szerveznék további közös gyűjtéseket, akkor azokra is nagyjából ezek a szabályok vonatkoznak majd!

A megfelelő víz és ételkészletekre is rákérdeztem, szóltam hogy vigyázzanak magukra és egymásra a gyűjtés alatt és a kullancsokra is felhívtam a figyelmet. A tíz perces előadás hosszúnak és unalmasnak tűnhetett, de így már minden készen állt ahhoz, hogy tényleg jól érezhessük magunkat!

Megindultunk a lelőhely felé, közben a fiatalok anyukája rengeteg szuper kérdést tett fel, amit igyekeztem minél jobban megválaszolni. A húsz perces hegymenetben persze egyedül én izzadtam meg. A fiatalok tetterre készen várták az utasításokat a lelőhely mellett, hogy merre gyűjtsenek. Terveztem ugyan egy újabb kiselőadást (hova megyünk, mit lehet gyűjteni), de minden lényeges dolgot elmondtam odafele. Akkor meg minek húzzam az időt?

Belevetettük magunkat a gyűjtésbe! Az álalakokat nehéz észrevenni a jó rejtő színük miatt, ráadásul az érdektelen goethites konkrécióktól is el kell őket különíteni. Kellett némi idő, amíg mindenkinek ráállt a szeme. Addig rendületlenül és kíméletlenül határoztam meg minden odahozott termést, téglát, mészkövet, és goethites koloncot. Nem kellett hozzá fél óra se, hogy az arányok elkezdjenek javulni, és egyre több érdekes példányt hozzanak a fiúk! Addigra én is találtam pár bemutató darabot, így mutathattam, hogy mire érdemes odafigyelni. Az egyik első bemutatópéldány dárda alakú kristályokkal. Hamar követte a többi, de ezeket már a fiúk találták:

Csupán két és fél óra alatt nagyon jó álalakokat gyűjtöttünk. Kerestem a környéken új lelőhelyeket is, de továbbra is csak az árokból sikerült jó darabokat szedni. A végén a srácok már maguktól is tudták, hogy valószínűleg melyik jó, melyik nem, és rengeteget tanultak a gyűjtésről! A következő kép a visszaindulásnál készült. A képen háromból ketten még gyűjtöttek volna:

Remek idő, remek gyűjtés! A gyűjtést egy A betűvel kezdődő állatról nevezzük el, ezzel szimbolizálva a gyűjtő és a természet közelségét. A gyűjtés neve Albatrosz lett! Valamikor nyár elején szeretnék egy újabbat szervezni, ezúttal a Börzsönybe. Erről előzetesen annyit írnék, hogy a szabályok azonosak lesznek a mostanival. Felszerelésnek józan ész, zárt és kényelmes ruházat a kullancsok ellen, ivóvíz, étel, zacskó és csomagolóanyag a példányoknak, kis ásó és térszűrő javasolt. Az utóbbi kettő nélkül is lehet gyűjteni az almandinokat.

Végezetül néhány kép az Albatrosz gyűjtésen az általam gyűjtött példányokról:

Jakab Attila
jakati12@gmail.com

Észak-magyarországi esős túra

A bükki-rudabányai-csereháti túrát már márciusban, a dunavarsányi kavicsbányában kezdtük tervezni, így nem nagyon tudtunk alkalmazkodni az éppen esedékes időjárásra – esőt ígértek, esőt kaptunk. Ennek ellenére az összes helyre elmentünk, igen változó sikerrel. Móniék már szerdán kezdték a túrát Nagybörzsönyben, természetesen zuhogó esőben, így már átázott ruhákkal, cipőkkel érkeztek hozzám. Csütörtökön együtt indultunk Kácsra, egy apró dél-bükki zsákfalúra, melyhez a BNP bükki monográfia csak pár mondatot fűz, amelyben a miocén tufa és eocén mészkő határán található nagyméretű fekete vasas-mangános, arzénben dús tömböket ír. Előzetesen tanulmányoztuk a földtani térképet és egyetlen lehetséges helyet találtunk – a Nagy-szoros völgyét Kácstól É-re. A kácsi Fő utca végén kis kocsiforduló van a fakeresztnél, onnan indul a völgy a Bükkbe.

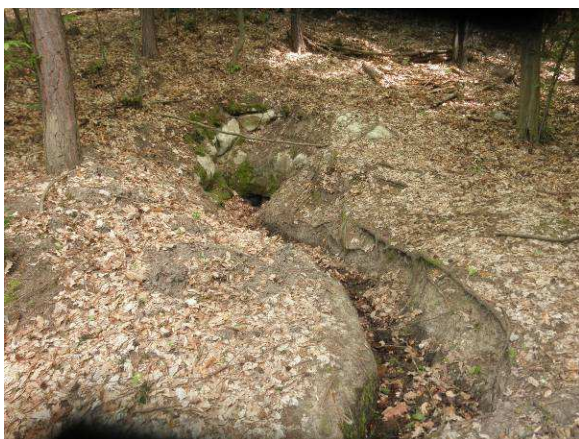
Indulási pont Kács végén

A völgy eleje

Az időjárás aznap kedvező volt, fátyolfelhős az ég, az utak csak a völgy mélyebb fekvő területein voltak sárosak. Eleinte még fehérés dácittufa kísért, majd egy forrás után láttuk az utolsó tufakibúvást, mely igen könnyű, pumicités (vulkáni üvegszálas) fehér tufából állt, azután már sárgás-

fehér, apró őslényekben dús eocén mészkő következett, a völgyben továbbhaladva a törmelék és a sziklafalak viszont már szürke, kalcit-sávos triász mészkőből álltak.

Forrás az út mellett

Tufafeltárás

Elvileg a Vörösagyag-bérc alatt több helyen fésűszerűen egybekapaszkodó tufa-mészkő-összletre kellett volna bukkanni, de ezt nem találtuk meg. Móni felzavart egy muflonsordát, de ezenkívül más érdemlegest nem láttunk. Hát igen, ilyenek a felfedező túrák – vagy van eredmény, vagy nincs.

Eocén mészkőtömb

Pados eocén mészkő

Nünüke az úton

Kis sárga gomba

Visszafordultunk és elhatároztuk, hogy megnézzük a térképen feltüntetett kácsi „márványbányát”, mely aztán szépen rendezett, de teljesen benőtt mészkőbányának bizonyult. Csodás orchideák nőttek benne, így már ezért is megérte.

Kácsi „márványbánya”

Kis fehér csillagvirág a bányában

Szép orchideák (kosborok) a bányában

Még csak dél volt, így elhatároztuk, hogy a jó időt kihasználva, szállásfoglalás előtt még benézzünk a rudabányai Polyánka külfejtésbe – tíz évvel ezelőtt voltam ott és már egyáltalán nem emlékeztem rá, hogyan nézett ki pontosan, hol kell bemenni.

Polyánka felülről

Polyánka hátsó, benőtt bányafala

Polyánka egyik kis tava

Polyánka nagy tava esőfelhőkkel

Végül megtaláltunk egy már teljesen benőtt és egy még kevésbé benőtt tavas bányagödrot, de amint kiszálltunk a kocsiból, eleredt az eső. Leereszkedtünk a kevésbé benőtt bányaudvarba és elkezdünk csépelni a köveket, melyekből kalcit, sziderit, barit, azurit és pár zöltség jött elő – nem túl biztató volt az eredmény, na, meg kevés a kő. A hátsó bányafalat viszont már annyira benőtte a növényzet, hogy gyakorlatilag elérhetetlen volt. Lent, a nagy tóban rengeteg béka brekegett, kongott, beszélgetést kezdeményeztem velük, ami igen zavarba ejtette egyiküket, kétségbeesetten próbálták utánozni hangomat. Egy jókora, kb. másfél méteres kígyó tekerődött az egyik árokban, gondolom, a napi betevő falat itt bőven megvan, különösen, ha szereti a békacombot.

Hosszú kígyó a Polyánkában

Gyűjtőhely a Polyánkában

Kilátás a gödör mélyéből

Mivel innen csak egy ugrás az Andrassy-III, átmentünk oda is, itt már népes csapat fogadott, Koller Gábor vezetésével. Az elmúlt években itt sokat gyűjtöttem, így nem nagyon dolgoztam, csak pár követ ütöttem fel. Végül elindultunk a Rudagipsz-szállóába és elfoglaltuk szobainkat.

Kis tó a Polyánka és az Andrassy-III közötti hányó közepén

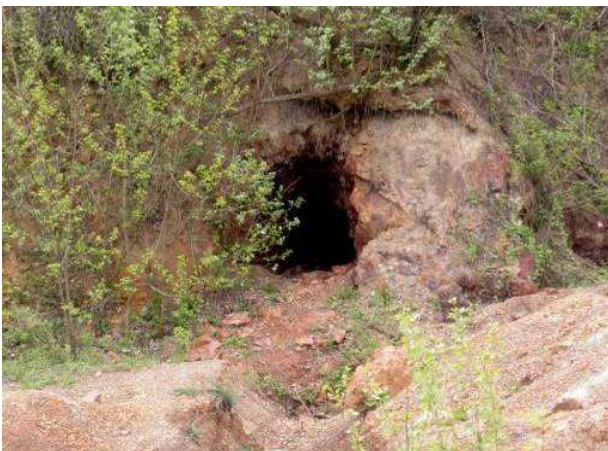
Pénteken az Andrassy-II és a Vilmos külfejtés szerepeltek a programunkban, éjjel sok eső esett és itt-ott még csepergett. A múzeumban kiváltottuk a behajtási engedélyt, majd kezdtük keresni a Polyánka alsó bejáratát (kételkedtem abban, hogy jó helyen jártunk), de végül feladtuk a keresést és indultunk a trafóházhoz. Nem mertünk kocsival lemenni a bányagödörbe (bár lehetett volna), így legyalogoltunk és újra találkoztunk az előző nap csapatával, az egyik német gyűjtőtárs büszkén mutatta szép termésréz-leleteit.

Andrassy-II

Andrassy-II bornitos fal

Andrassy-II, táró bejárata

Andrassy-II úton a tó felé

Andrássy-II bányatava – mindig egy csodálatos látvány

Eleinte kicsit kapirgáltunk a bornitos sziklák alján, de mivel ez a 15 évvel ezelőtt gyűjtött darabjaimat nem tudta felülmúlni, elsétáltunk a tóhoz, fotóztunk, majd keresgéltünk még egy kicsit a Villanytető alatt, gyakorlatilag nulla eredménnyel. Hol vannak már azok a szép idők, amikor még azurittal, barittal, malachittal, termésrezzel tele volt minden kő!

Végül felmáshztunk a Villanytetőre és szedegettem a fölöttem dolgozó gyűjtők által ledobott baritos kövekből, még szép cinnabarit, cerusszit, oxiplumboroméit jött elő. Koller Gábor elmondta, hogy már jártak a Vilmosban és a falak lesuvadása miatt az ezüstös lelőhely már megközelíthetetlen, így erről lemondunk és inkább továbbmentünk az Andrássy-I-be, mely felett új feltárást nyitottak pár hete.

Új cerusszitos feltárás

Cerusszitok válogatása

Friss árkolás

Gábor áthozta a kocsit is, hogy ne kelljen tele zsákkal visszagyalogolni. Az új cerusszitos gödröt hamar megtaláltuk, de előresejthető, hogy sok esőt már nem fog kibírni és hamarosan visszatemetődik. Valóban szép nagy, a vasas-mangános alapkőzetben elszórtan ülő cerusszitokra leltünk, Gábor egy minden színben pompázó goethites példányt talált, én meg egy apró fényes fekete tűkkel teli mangános darabot (vizsgálatra megy). Megnéztük a megkotort árkokat is, de ott csak pár zöldségre leltünk, viszont találtunk egy hányót is, amiből sok-sok másodlagos rézászvány került elő, sajnos eléggé mállott állapotban. Közben hol esett az eső, hol nem, de csak finoman, azaz esőkabáttra még nem volt szükség, csak a vizes kövek látványa elég lehangoló. Mikor visszaértünk a kocsira, már erősebben kezdett esni, kávára vágytunk, így gyorsan hazamentünk átöltözni és utána beültünk a cukrászdába. Még maradt a délutánból, így egy kis „látványossági” fotós körút mellett döntöttünk. Elsőként megálltunk a rudabányai bányász-templomnál, majd Felsőtelekes-Kánó-Szőlőszárdó-Perkupa-Szalonna-Szendrő-Szuhogy útvonalán kerültük a Rudai-hegyet, végül még átmentünk Alsótelekesre és vissza a bányaterületen keresztül Rudabányára.

Rudabánya bányásztemploma

Szőlőszárdó előtti geológiai feltárás

Útközben megnéztük az Égerszög és Szőlőszárdó közötti geológiai feltárást, a Rét-patak menti festői Henc-völgyet (megérdemelne egy alapos geológiai kutatást is!) és benéztünk Perkupára is, hogy kiderítsük, mi lett az evaporitbányából. Csak pár éve új, klímaberendezéseket gyártó, környezetbarát gyár épült itt, létrehoztak sok új munkahelyet, de nem volt igény a termékekre, a gyár bezárt, az új épületek már romlanak, a zárt kapunál cédula jelzi, hogy belépés csak felszámolási biztos engedélyével lehetséges. A régi bányából már csak a toronyszerű omladozó bányaépület meg a hegyoldal látható. Szomorú vége lett ennek a csodás lelőhelynek!

Perkupa, zárt kapu a régi bányaüzemnél

Perkupa régi bányaépület – utolsó emlék

Szalonnán lefotóztuk az árpád-kori templomot, majd Suhogy után a már az előző napon látott számárcsordát – ennyi csacsit egy helyen látni igazi ritkaság.

Szalonna, templom és harangláb

Szuhogy, legelő csacsik

Végül még elfurikáztunk Alsótelekesre, megnéztük a rudabányai külfejtések telekesi részét, lefotóztuk a telekesi kápolnát, majd a Vilmos-Andrássy-II-Barbara külfejtések között visszautaztunk Rudabányára.

Alsótelekes, Deák bányarész

Alsótelekes, dolomitbánya

Az apró telekesi kápolna a külfejtésen keresztül vezető bányaút mellett

Szombat reggel ködre ébredtünk, de az út elején még nem esett az eső. Szendrő-Szalonna-Rakaca-tó útvonalon utaztunk Martonyira, ahol az új templom előtt megvártuk Kristonékat, aki kis táscskójukkal meg is érkeztek és velük együtt az eső is, bár egyelőre csak szemerkélt.

Új templom Martonyiban

Nála szebb és kitartóbb útitársat nem kívánhat az ember –
Harry, a kis tacsó

Alapos kutyasimogatás, megismerkedés következett. A Kőbölkút-tanyáig kocsival mentünk, de nem sokkal előtte villámcsapás döntött ki egy óriási fát az útra, így a kocsikat ott kellett hagyni. Elvarázsolt hely ez a tanya, két omladozó kis házikóból meg egy teljesen összeomlott, széthordott úrilakból áll, amiben már fák nőnek.

Villámcsapás döntötte a fát az útra

Mesebeli házikó a Kőbölkút-tanyánál

Sártaposás kezdete

Zuhogó esőben a régi bányánál

Banyalakás bejárata

Táróban

Az út sáros volt és a Rednek-völgyeknél sajnos rossz utat választottunk, így felmáztunk a hegyre, kerülgetve a sártengert, aztán észbe kaptunk és a hegygerincen keresztül völgyet váltottunk, pont az egyik bányarészben kötöttünk ki. Egy száraz táróbelső védetségét adott a Kriston-család „nem gyűjtő” részének és a kis tacsinak, mi közben Zolival felderítettük az útról jobbra-balra emelkedő nagyméretű, de az erdő által már visszafoglalt bányákat. Én ugyan nem másztam fel, mert addig már zuhogott az eső és így fényképezni úgysem lehet, de a többiek bejártak és csodálkoztak, mekkora méretű bányaműveletek voltak a szűk völgyben. Az egyik hányó áljában végre valamire való, üreges, ígéretes köveket is találtam, majd az út mentén is szétvertünk pár érces darabkát, de jól megnézni nem tudtuk. Végül újra összeszedtük a csapatot és visszacaplattunk a kocsikhoz, és természetesen – mire odaértünk – elállt az eső is. Így elhatároztuk, hogy együtt megnézzük a rakacaszendi Kopasz-hegyen lévő mészkőbányát, melyből színes ércindikációt írtak le. Köves, részben vörös agyagos úton gyalogolva megkerültük a hegyet és végül megtaláltuk a bányát, melynek szép tiszta bányaudvara van.

Rakacaszend, Kopasz-hegyi mészkőbánya

Teljes fogsor a bányában, kié lehetett?

Kis mohasűnik

A szürke mészkőben fehér kalcitos erek, némi narancssárga borsókő és fillites betelepülések vannak, kis szerencsével kvarcra is lehet akadni. A kőfejtő jobb oldalán a törmelék teljesen fekete (valami zuzmó fedi be), abban van az érc, de csak Gábornak sikerült némi kalkopiritet, galenitet, azuritot, malachitot és egy sárga-zöldes másodlagos ásványt szereznie, mely még vizsgálatra vár. Az eső addig már teljesen leállt, találtunk egy rövidebb egyenes visszautat is. Túl sok leletet nem kellett cipelni, de örültünk a Gábortól kapott apró érces daraboknak is.

Rakacaszenden elbúcsúztunk a Kriston családtól, majd hazautaztunk Rudabányára. Az utolsó napon Nekézseny, Bóti-völgy és Bánya-oldal szerepelt a tervben, a nekézsenyi kőfejtőnél már vártak Gál Miki és Papp Csaba, süttött ugyan a nap, de dél felől óriási fekete fellegek érkeztek fenyegető gyorsassággal. Elment a csapat az utolsó házak mellett, kérdezi a gazda, hova-hova, kirándulgatunk? Közben mutatja az eget.

Bóti-völgyből visszapillantva – világvégi hangulat

Nos, alig hogy beértük a völgybe, elkezdett esni az eső. A vizes avar alatt alig látszottak a kövek, persze nem találtam meg az előző gyűjtésünknél ottmaradt kakoxénes vasdarabot, mert ami aztán következett, az özönvíz volt. Szemüvegről már le sem tudtam szedni a párat, a hátamon folyt a hideg víz, 5 perc alatt csuromvizes voltam, mint az ázott patkány. Lehorgasztott fejvel menekültünk, a helybéliek csak mosolyogtak – jó rövid volt a kirándulás, ugye.

Ennyit lehetett látni a Bükkből

Az egész országban hétágra süttött a nap, csak a Bükkben ömlött az eső és ott is csak ott, ahol éppen mi voltunk, mert Bélapátfalván már szárazak voltak az utak. Elindulás előtt még megbeszéltük, hogy hazafelé benézzünk a Tardosi kőfejtőbe – de mit ad Isten – pont előttünk begurult a természetőr népes családjával, két mentőkutyával és távcsővel – madarakat nézegetni. Így már csak fotózni volt lehetőség, meg egy kis beszélgetésre az időközben odaért barátainkkal. Így tehát a vasárnapi gyűjtés elmaradt, mehettünk haza. Tény, hogy Csabáéval összehasonlítva sokkal eredményesebb és kevésbé vizes volt a túránk, de azért jobb időben többre mentünk volna.

Csak egy fénykép erejére – Tardosi kőfejtő, Monosbél

Maradtak azonban a szép rudabányai és martonyi leletek, amelyek közül még jókat lehet csemegézni a budafoki teraszomon. Egy kis válogatást mutatnak a következő képek.

(1) Kács, Nagy-szoros:

Vörös kalcittömb triász mészkőből

Triász mészkő töredéke

Kvarcok tufában

Biotit szálas vulkáni üvegben

Szanidin, biotit tufában

Zárványos biotit

Pirithintés mészkővön

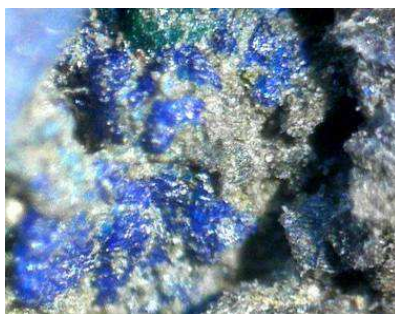
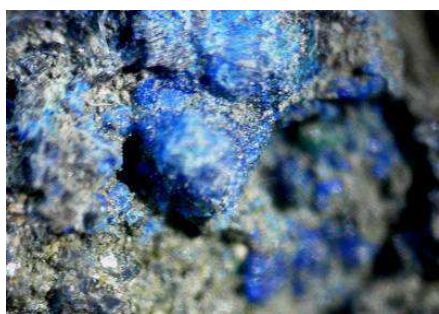

Gipsz mészkőben

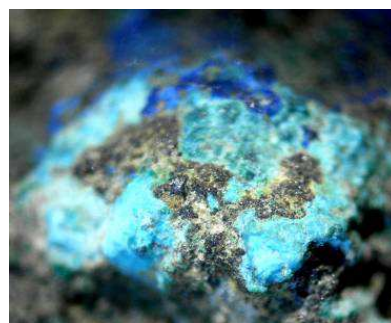

Pirit, goethit

(2) Rudabánya, Polyánka:

Azuritok

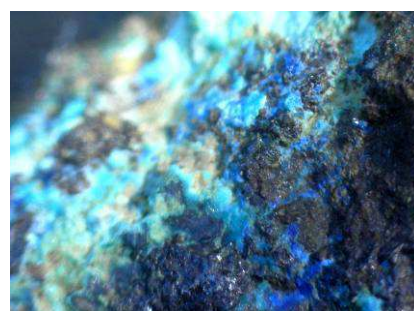
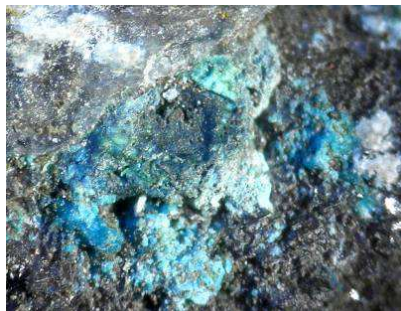
Kalcitok

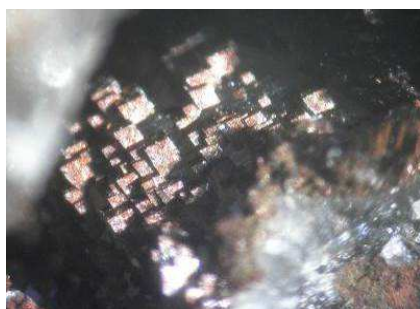
Vékony átlátszó barittáblák

Kalcit

Azurit és malachit

Szideritek üregben

Szideritek kalciton

Piroluzit

(3) Rudabánya, Andrásy-III:

Mesics Gábor által gyűjtött fehér aragonitok

Sárgás aragonitok

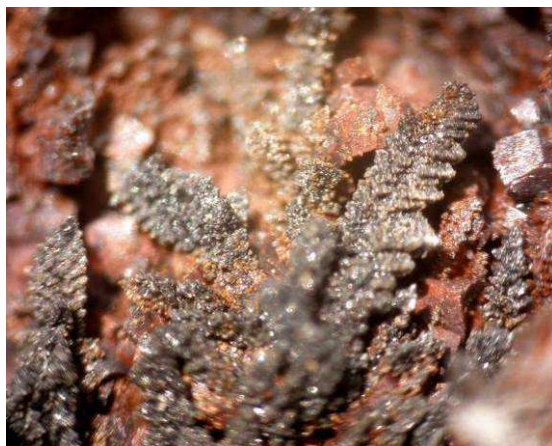

Azurit és malachit

(3) Rudabánya, Villanytető:

Fekete fenyőcerusszitok

Fehér fenyőcerusszitok

Cerusszit vörös szideriten

Cinnabaritok

Barit cerusszittal, oxiplumboroméittel

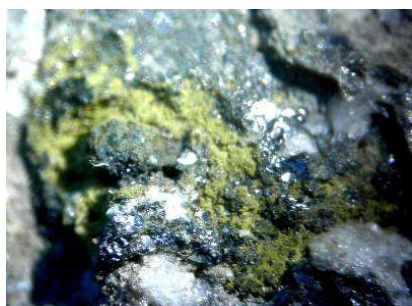
Cerusszittük (álalak?)

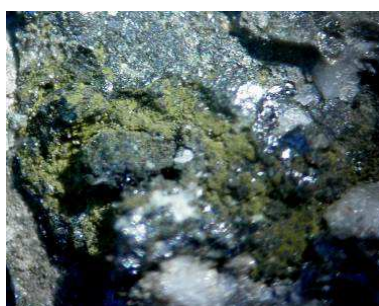
Sárga bevonatú baritok

Sziderites kéreg

1.perc: sárgás-zöldes

3.perc: mohazöld

8.perc: koromfekete

Az átalakulás rekordere: rejtőzködő ezüst-halogenid - friss állapotban citromsárga, pár perc alatt mohazöld, 8 perc alatt fekete és így simán elbújik a gyűjtő szeme előtt – épp emiatt nem sikerült eddig meghatározni a pontos fajt!

Galenit, oxiplumboroméit

Oxiplumboroméit

Akantit

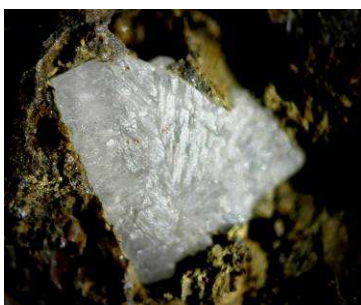

Akantit

Cinnabarit

(4) Rudabánya, Andrassy-I:

Cerussitok – variációk egy témára

1 centis cerussitok – rudabányai viszonyokra nézve ezek nagyok számítanak

Gipsz zöld és kék másodlagos rézásványokkal (rézsulfátok?)

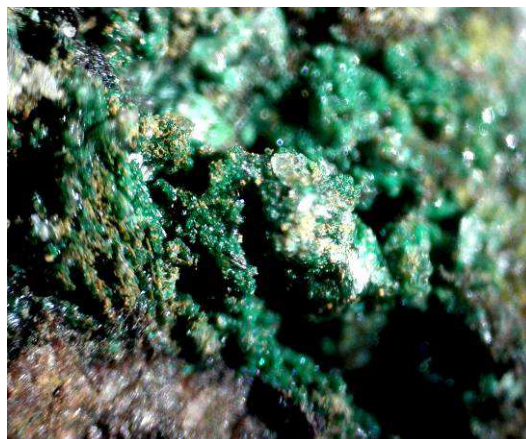

Másodlagos rézásványokkal bevont kalkozintáblák

Fényes kettétört kalkozin

Nagy malachitgömb

Termésrész utáni malachit

Még meg nem határozott gömbös és tűs mangán(?)-ásvány a „cerusszitos”-ból

(5) Martonyi, Nagy-Rednek-völgy:

Fehér baritok vékony táblai

Dolomitok

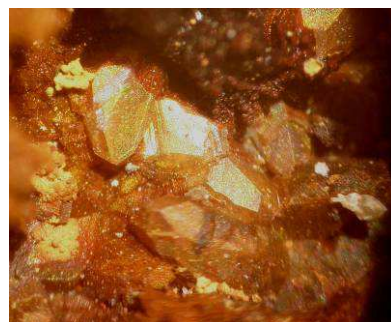
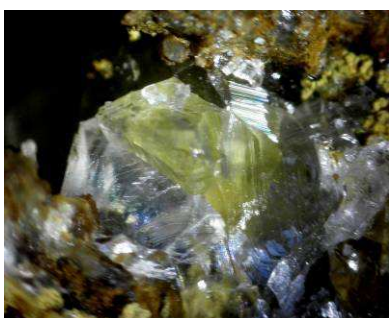
Cinnabarithintések

Fehér baritsoport

Fehér zónás baritok

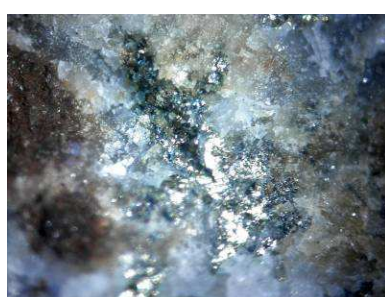
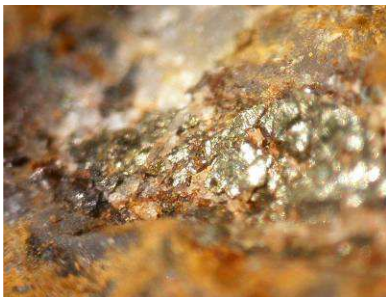
Vasoxidos kalcitok

Bornit, pirit, kalcit

Bornit, kalkopirit, goethit

Kalkopiritek

Covellin kalkopiriten

Delafossit

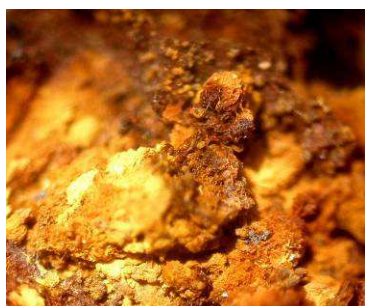
Devillin

Kalkopirit, malachit, sziderit

Kuprit, malachit

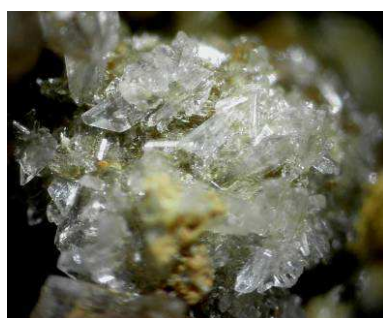
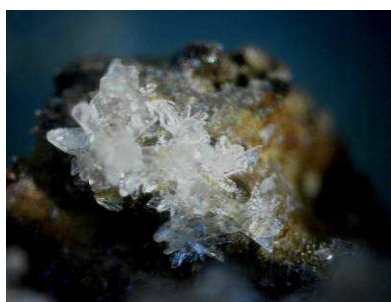
Goethit

Mohaszerű limonit kalcitban

Tűs goethit

Gipszek

Hematitos mészkőbreccsa

Hematitos kalcitbevonat

(6) Rakacszend, Kopasz-hegy:

Galenit, malachit, bevizsgálandó sárgás-zöldes másodlagos ásvány

Piritek kalciton

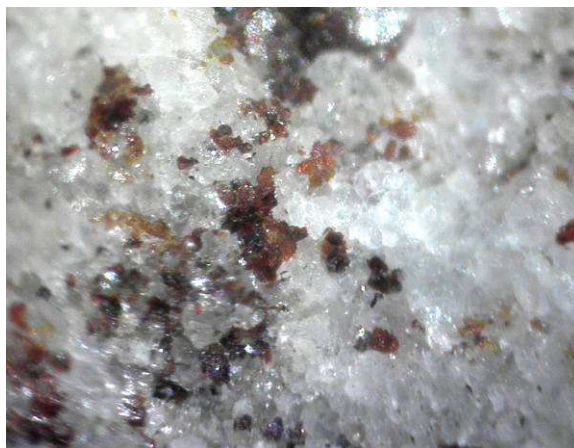
Kalcitok

Cseppkőgaléria (kalcit)

Vasas muszkovit

Muszkovit kalciton

Vasoxiddal bevont kvarcok

Vasoxiddal festett fillit (muszkovit a kőzetalkotó)

Körmendy Regina

Fényképek: Körmendy Regina

Nagypénteki színes mikroásványok gyűjtése a Likas-kőn

Húsvét tájékán rendszerint az első nagy bevetésre került sor – ez évben azonban az enyhe tél majdnem folyamatos gyűjtési lehetőségeket biztosított, ráadásul igen későre esett az ünnep, így a likas-kői gyűjtőtúra már a nyolcadik lett ez évben, gyakorlatilag csak arra szolgált, hogy gyűjtőtársamnak mutassam meg a lelőhelyet. Sajnos alig, hogy kiszálltunk a kocsiból, már megszálltak a kullancsok, így mindjárt az elején lemondunk arról, hogy bevessük magunkat a bokrok közé és inkább az úton maradtunk. A Likas-kő oldalán kerültük a hegycsúcsot, kvarcitos-arzenátos tömbökre vadászva. A „csalitos”-hoz vezető útkereszteződésnél továbbhaladva egyenes irányba, az út mindkét oldalán feküdtek kisebb-nagyobb kőtömbök az erdőben, az egyiken azonnal észrevettem a színes arzenátokat, amikre vadásztunk. Úgy 40x25x20 centis lehetett a kődarab, amit végül kiástunk a földből és – látván a dús másodlagos ásványokat benne – kettéosztottuk és hazavittünk.

Tetthely kvarcitos törmelékmező

Ha ilyesmi látszik első csapásra, jó helyen járunk

Nagyon jó fogásnak bizonyult, gyakorlatilag a likas-kői arzenátkínálat teljes tárházát tartalmazta, ráadásul a vasas oldala még aranyhíttéssel is szolgált, aminek különösen örültünk. A leggyakoribb arzenát a vörös karminit volt, melynek tűs csokrai majdnem minden második üregben ültek, de előjött a zöld cornubit, cornwallit, a kék klinoklász, a zöldessárga gartrellit, sárgás-barna beudantit és bariofarmakosziderit, vörössös-barna arzeniosziderit, barna és fehér szkorodit és olyan csemegék, mint az igen apró kék lavendulán, tirolit, parnauit, kalkofillit is. Az ércek (elsősorban enargit, pirit) rendszerint nagyon mállottak voltak, csak pár helyen találtunk ép, fényes aggregátumokat, de a tömb enargitban igen dús volt. Sok, az út mentén heverő kvarcdarabban szép színes vasas bevonatok és akár 1 cm-t is elérő kvarcok, ritkán baritok is akadtak, azokból már nem gyűjtöttem, de gyűjtőtársam nem hagyta ki. Az út elején fekvő kékes színű, sűrű pirithintésű kvarciból is merített bőven.

Az ásványok fotózása viszont már korlátokba ütközött, hiszen az átlagosan 1-4 mm-es üregekben ülő ásványcsodák nagyon picik, még mikroszkóppal is csak nehezen adják meg magukat, a fotóknak több mint a háromnegyede lomtárba ment. Néhány kép a gyűjtött ásványokról:

Ércek:

A Likas-kőn antimonitos ércesedésre még nem bukkantunk, annál több az enargit, a pirit és a hematit, goethit. Igen ritkán és nagyon apró szemcsékben terméсарany is előkerült, mely mérete és fénye alapján jól megkülönböztethető a pirittól. Elvileg valahol bujkálnia kéne a galenitnek is, de ezt nem leltük.

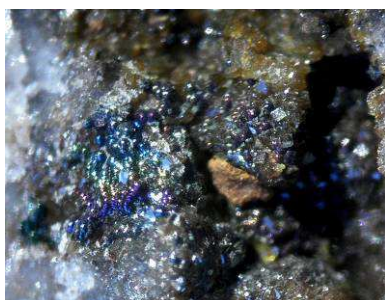
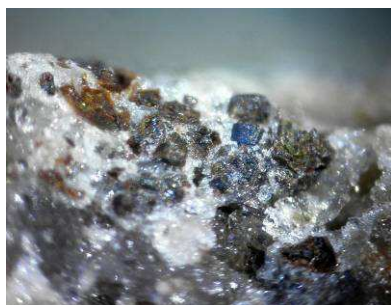
Fél mm alatti természetes aranyhintések

Üde és mállott engargitok kvarcban

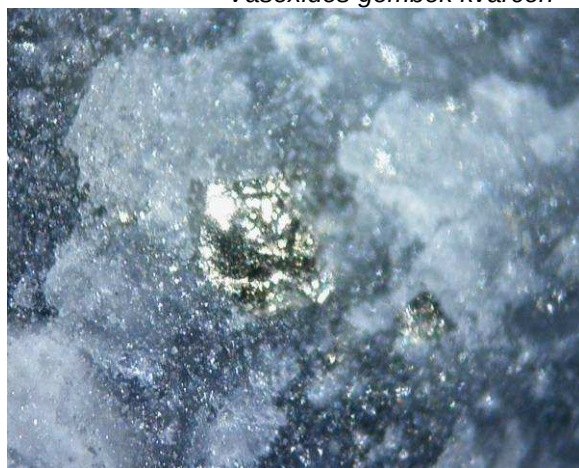

Vasas gömbök (hematit, goethit) kvarcon

Pirit utáni goethit, színesben is

Vasoxidos gömbök kvarcon

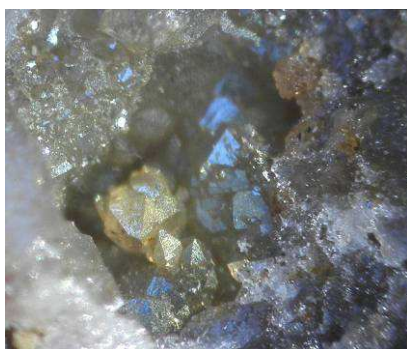
Üde piritek kvarcban

Kvarc, kalcedon:

Mivel a kvarc színtelen, ill. sárga, vörös, fekete kristályai minden egyes mintában jelen van, csak néhányat fotóztam. A kvarcit nagy, néha dm-es üregeiben egy cm-t is meghaladó kvarcokat lehet gyűjteni, ritkán barit, gyakran vasoxidok társaságában. A kék kalcedonnal viszont most találkoztam először.

Sárga kvarcok üregben

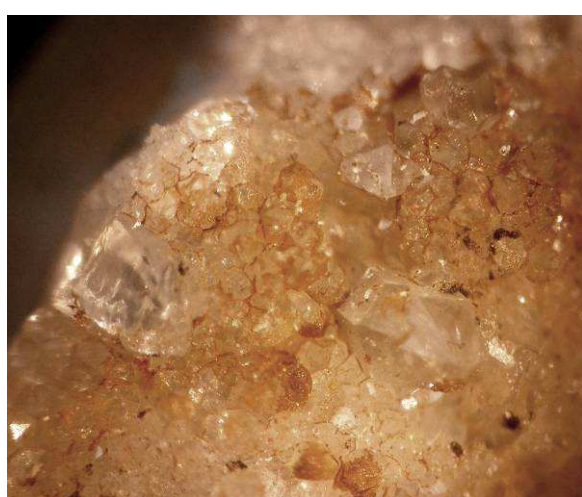
Irizáló kvarcok

Kék kalcedon

Kioldódott arsenát utáni kvarcperimorfóza

Kétgenerációs kvarc

Színes arsenátok:

(1) Karminit

A talált tömbben a leggyakoribb arsenát a vörös, néha narancsszínű, ill. zöldes-barnás karminit volt, csak ebből vagy 50 szép alakú mintát szedtem. Gyakran keveredik sárga beudantittal, ill. sárgászöldes gartrellittel. Ha zöld arsenát (valószínűleg konikalkit) vonja be, zöldes-barnás lesz. Elsősorban tűs aggregátumok kerültek elő, de elszórt hasábok, szemcsék, sőt gömbök is. A halmazok mérete a 2 mm-t ritkán haladja meg, de mivel csokrokba rendeződik, akár cm-nél nagyobb üregeket is kitölthet egy „karminit-család”.

Karminitcsalád

Karminithalmaz

Két karminitcsokor

Karminitek sárga kvarccal

Karminitcsokrok

Zöldes-barnás karminit

Nagy karminithalmazok (2 mm-nél nagyobbak)

Gartrellit gömbös karminittel

Karminit beudanittal

Karminit, beudantit, gartrellit

Karminit philipsborniton

(2) Gartrellit

A jellegzetesen sárgás-zöldes gartrellit a második leggyakoribb arzenát, lemezekből összeálló gömbök, szabálytalan aggregátumai igen feltűnők. Gyakran más arzenátokkal összenőve is megjelent a tömbben.

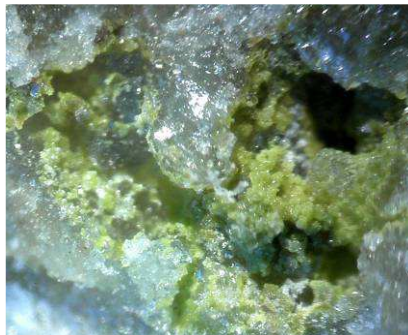
Gartrellit cornwalliton

Gartrellitüreg

A legnagyobb gartrellithalmaz

2-3 mm-es gartrellites üregek

(3) Cornubit és cornwallit

Nehezen egymástól megkülönböztethetők a cornubit és cornwallit élénk zöld aggregátumai, melyek a leggyakrabban gömbök formájában jelentek meg a zöld színű mintákban. Más arzenátokkal összenőve is előfordultak.

Gömbös cornubitok kvarcban

Cornubittal, cornwallittal kitöltött üregek

Cornwallit

Cornubit apró gartrellittel

(4) Sárga és barna (de néha zöldes, ill. fehér) arzenátok

Bár azok is igen gyakoriak, a laikus számára nehezen megkülönböztethetők, mivel az erőteljes vasasodás miatt nagyon sok a sárga kvarc, a limonitos és jarositos bevonat, ezért nagyon kell odafigyelni. A beudantit, segnitit, szkorodit, philipsbornit, arzeniosziderit és bariofarmakosziderit sorolhatók be e színskálába.

Beudantitok karminittel

Arzeniosziderit

Beudantitgömb

Barna szkorodit

Bariofarmakosziderit (zöldes-fehér. mellette zöld bevonatú olivenit)

Philipsbornit

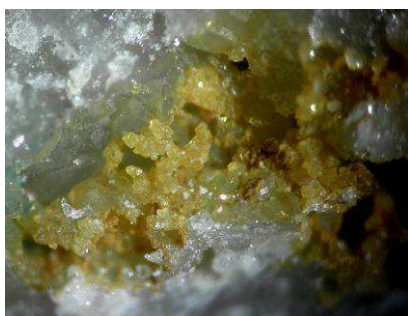
Arzeniosziderit-gömbök

Arzeniosziderit

Fehér gömbös bariofarmakosziderit

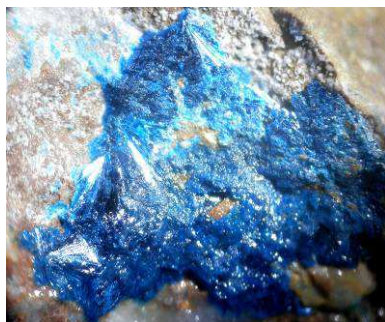
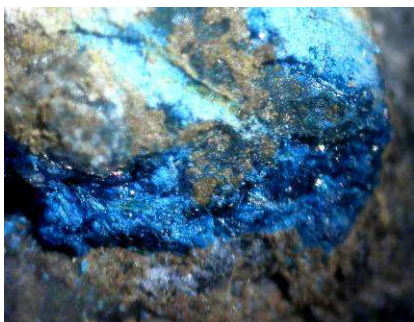
Bariofarmakoszideritek

(5) Kék arzenátok

A kék arzenátok igen ritkák, voltak gyűjtések, ahol egyikét sem találtam, most viszont mindegyik, ha csak egy példányban is, előkerült.

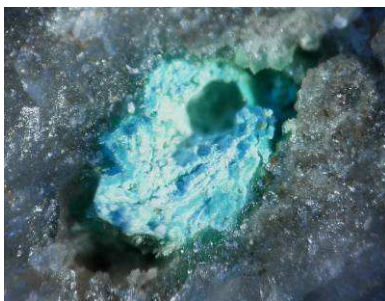
A leggyakoribb és legnagyobb talán a mélykék klinoklász (eleinte azuritnak véltem), a tinta- vagy világoskék parnauit, a kék levendulán, a kék, ill. türkizkék tirolit és a jellegzetesen lemezes kalkofillit már igen ritkák. A szintén kék, tús aurikalkit nem akadt.

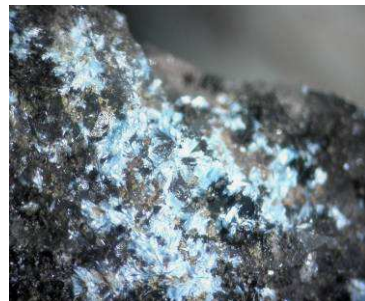
Sötétkék klinoklászalmazok

Lavendulán

Lavendulán

Tirolit

Cornubittal bevont tirolithalmaz

Sugaras tirolitok

Kalkofillitek üregben

Kalkofillitlemezek közelről

Rejtély: Magányos kék tű kvarcon, talán klinoklász

Tintakék parnauit zöld cornubiton

(6) Egyéb arzenátos ritkaságok

A fűzöld bayldonit, az élénk zöld, erős fényű konikalkit, a sárgás-zöldes (de gyakran fehér, zöldesfehér mimetezit) és a zöldes-fehér olivenit mutatóban kerültek elő. Az arthurit sárga tűs halmazait nem észleltem.

Bayldonit

Konikalkit

Konikalkitos üreg

Zöldes-fehér olivenit

Olivenitfésű

Fehér mimetezit

Olivénit

Olivénit

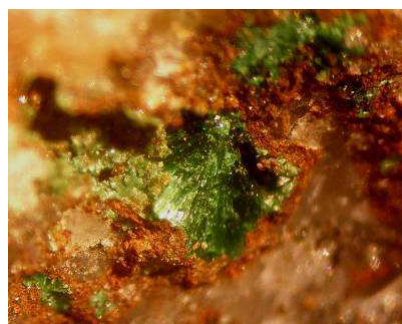
Mimetezít-csokor

(7) Zöld karbonát: malachit

A malachit a mintában igen ritkán lépett fel, elsősorban a vasas zónájában.

Tűs malachitok

A Likas-kő, Meleg-hegy bomló enargitból keletkezett színes arzenátos indikációjáról többet lehet olvasni a 2013. évi 1. sz. Geodában, Azok gyűjtése – ahogyan a mellékelt képek mutatják – a mai napig is lehetséges, csak rá kell bukkanni a megfelelő kőzetre.

Körmendy Regina

Fényképek: Körmendy Regina

Megjegyzés: A sárga árnyalatú képek napfényben készültek, a többiek mesterséges fényben, sajnos mindkét esetben más színárnyalatot kapunk. Természetes fényenél, de árnyékban valódi színárnyalatokat kaphatnánk, de mikroszkóppal természetes fénnel, nap nélkül nem lehet fényképezni.

Ásványgyűjtőkre leselkedő „állati” veszélyek

Bár nem nagyon akarunk tudomást venni róla, de az ásványgyűjtőket nem csak arról lehet felismerni, hogy gyakran bekötött kezekkel, fél körmökkel, szétkaristolt végtagokkal járnak, hanem arról is, hogy rendszeres vendégek a Lyme-ambulancián. Ez évben gyakorlatilag elmaradt a tél, ami a vérszívóknak rendkívüli módon kedvez, már most is tele vannak az egyébként is fertőzöttnek számító hegységeink (Bakony, Budai-hegység, Pilis, Börzsöny, Mecsek, Bükk) kullancsokkal, így nem árt óvatosnak lenni.

(1) Kullancsok

Az Ixodidae családba tartozó kullancs jelenleg a legveszedelmesebb ellenfelünk, mert nem csak a Lyme-kort okozó *Borrelia burgdorferi*t terjeszti, hanem amellet a korai nyári encephalitist (agyhártyagyulladás) okozó Flavivírust, a tularemiát okozó *Francisella tularensis*-t, az ún. Q-lázat okozó *Coxiella*-t valamint a tibilát (nyirokcsomógyulladást) okozó bakteriális fertőzést is.

A kullancs által terjesztett mindegyik betegség akár életveszélyes is lehet, épp ezért mindig védekezzünk a kullancsok ellen zárt öltözékkel, hajunkat fedő sapkával, a bőr és ruházat kullancs elleni spray lefújásával. Ha mégis elkaptuk, 24 órán belül távolítsuk el kullancscsipesszel, vagy cérnahúrokkal. Az agyhártyagyulladás elleni védőoltást orvosunktól kérhetjük, kora tavasszal kell indítani az oltássorozatot, hogy hatásos legyen.

Kullancs (André Karwath, wikipedia)

Kullancslégy (Wolfgang Kairat, wikipedia)

Kevesen tudják azonban, hogy a Borreliát az igen kellemetlen kullancslégy (szarvaslégy), de vadállatokon élő tetvek is terjesztik. Én pont egy kullancslégytől kaptam el, nem észleltem kullancsot, így elkéstem a LYME-kor első szakaszát és aztán lórúgásos antibiotikum-adásban részesültem

(2) Szúnyogok

A Culicidae családba tartozó szúnyogok annyira elkéséríthetik a gyűjtést, hogy sokan nyáron egyáltalán nem járnak gyűjteni, a legrémesebb élményünk a 2013.évi árvíz után a Dunakanyarban volt, ahol több helyről fejvesztve menekülnünk kellett, akár egy perc alatt több száz csípést is lehetett volna összeszedni, még teljesen napsütötte helyeken is.

Néhány éve a Szerbia felől hazánkba érkezett, a Nyugat-nílusi lázat okozó vírust is terjeszthetik,

Vérszívó szúnyog (James Gathany, wikipedia)

ezért egyáltalán nem csak kellemetlen, hanem veszélyes ellenfeleink. A szúnyogok elleni spray-ek, krémek nem sokat segítenek, a legjobb védekezésű módszer a víz közelében lévő gyűjtőhelyek elkerülése.

(3) Böglyök

Bögly (Kulac, wikipedia)

A böglyök (Tabanidae) szintén igen kellemetlen vérszívók, kedvenc tartózkodási helyük állattartó telepek környékén található, ami miatt számos betegséget is terjesztenek (tularémiát, lépfenét, sertéstífuszt, száj- és körömfájást), amelyek emberre is veszélyesek.

Rémes böglytámadást éltem már át a Börzsönyben, a Velencei-hegységben és a Zemplénben. Szerencsére helyhez kötődnek és nem követik az embert, mint a kullancslegyek. A legjobb védekezési mód: kerüljük el a böglyös helyeket és ne hagyjuk leszállni bőrünkre.

(4) Darazsak, lódarazsak

A darazsak nem vérszívók, csak akkor támadnak, ha felhergeljük őket csapkodással, vagy ellenállhatatlan ételeket, italokat fogyasztunk és nem vagyunk hajlandók megosztani velük. Nemcsak az édességet szeretik, aki próbálkozott már sült csirkét enni a szabadban, tudja, miről beszélek. Csípésük fájdalmas ugyan, de allergiás reakciót csak ritkán vált ki.

Darázs (IronChris, wikipedia)

Lódarázs (Markus Flath, wikipedia)

Lényegesen kellemetlenebb és félelmetesebb a nagyobb testvérük, a lódarázs (*Vespa crabro*), mely különösen a Pilisben támad a turistákra, ha azok véletlen kolóniájuk közelébe kerülnek. A lódarázscsípés nagyon sok embernél heves allergiás reakciót (anafilaxiás sokkot) válthat ki, ami életveszélyes is lehet, azért veszélyeztetett személyek vagy kerüljék a lódarázsok által kedvelt helyeket, vagy mindig vigyenek magukkal Epinefrin injekciót, ami a combizomzatra kell beadni.

(5) Méhek, vadméhek

A méhek általában nem jelentenek veszélyt a gyűjtőkre, de nem árt, az erdők mentén, vagy a bányafalak által nyújtott védelem miatt felhagyott bányákba telepített méhkasokat nagy ívben kerülni. Sok méhecske egyszerre emberre is veszélyes lehet!

Nektárt gyűjtő méhecske (Jon Sullivan, wikipedia)

A táblát vegyük komolyan (Bernecebaráti)
Fénykép: Körmendy Regina

(6) Mérges pókok

Általában a Magyarországon vadon élő pókok nem támadnak emberre, de van egy pár faj, melyekkel való találkozást ajánlatos elkerülni. Mivel a pókok többsége a földön, ill. aljnövényzeten él, a megfelelő lábbeli, zokni védelmet nyújt, mezítláb szandálban járni gyűjtéskor más okokból sem ajánlott.

A dajkapókok és a cselőpókok azok, amelyek harapásától mindenképpen tartózkodni kell, tehát kövek felemelésénél, ágak, avar eltávolításánál legyünk óvatosak. Egyszer ősszel jártam Bajnán a rekultivált szénmeddőn, egy négyzetméterre talán 20 db 2-3 cm-es földlakó cselőpók jutott, egyesek mérgükben egészen a térdemig ugrottak – nagyon gyorsan kiment a fejemből, hogy gipszet akartam gyűjteni.

Dajkapók (Fénykép: Karl Csaba)

Cselőpók utódokkal (PavelSi, wikipedia)

Mindkét pók (de különösen az ún. „pokoli cselőpók” (*Trochosa infernalis*)) harapása iszonyú fájdalmakat okozhat, de csak nagyon ritkán anafilaxiás sokkot.

(7) Mérges kígyók

Hazánkban a keresztes vipera és a rákosréti vipera fordulnak elő a mérges kígyók közül, mérgük csak ritkán indokolja ellenszérum beadását. A viperák előszeretettel kő alatt, ill. sziklarepedésekben bújnak el, ezért nagyobb köveket mindig kellő óvatossággal fordítsuk fel, sziklamélyedésekbe először ágakkal, vésővel nyúlunk be, ha ezt betartjuk, nem járunk mezítláb és oda nézzünk, ahova lépünk, nem lehet bajunk.

Keresztes vipera (Benny Trapp, wikipedia)

Rákosi vipera (Pellinger Attila, wikipedia)

Viperákra elsősorban a Zemplénben bukkanhatunk. Ha mégis sikerült kígyómarást szerezni, ne essünk pánikba, a megmaradt végtagot nyugalomba helyezzük, ha szükséges, keressünk orvosi segítséget. Általában a hazai viperák mérgé annyira gyenge, hogy életveszély nem fenyeget.

Hogy különösen az elelési és párzási időszakban kerüljük a nagytestű vadállatokkal (vaddisznó, szarvas) való érintkezést, ne fogjunk meg szelédnek tűnő, de esetleg veszett vadállatokat, ill. ne érintsünk meg vadállatalmokat, az talán magától értődő

Hírek, események

Fiatal gyűjtők kezdeményezései

A miskolci ásványfesztiválon tartott megbeszélésnek első gyümölcsei már érezhetők az ásványgyűjtők Facebookos csoportjában. Elsősorban Jakab Attila kezdeményezésére összefogásra készül a MAMIT és Lelkes András börzesszervező a börzéken megjelenő potenciális fiatal utánpótlás „beszervezésében”, ehhez számos hasznos és remélhetően megvalósítható ötlet került elő (MAMIT-stand, vezetett börzelátogatás, bemutató darabok ajándékozása stb.). Ezenkívül Jakab Attila elindította a gyerekeknek szánt „családi gyűjtések” sorozatát (lásd: Albatrosz-gyűjtési cikk) és képviselte a MAMIT-ot az MFGI-ben szervezett környezetvédelmi vitanapon is.

Forrás: Facebook, Jakab Attila

A miskolci Herman Ottó Múzeum új Facebookos ásványbemutatója

Fehér Béla kezdeményezésére március óta bemutatják a HOM ásványgyűjteményének legszebb (vagy legérdekesebb) darabjait képen és szóban. Bár a Geoda 2014. 2. számát is kizárólag az új kiállítás anyagát fogja bemutatni, ez a sorozat igen érdekes, sokan nézik.

Forrás: Facebook (HOM)

Hamarosan végett ér a recski (lahócai) bányák rekultivációja

Akik az utolsó hetekben Recsk környékén jártak, láthatták, hogy a lahócai bányaterület rekultivációja utolsó fázisába lépett, rohamosan tűnnek el a hányók, depók, épületek és berendezések, rendeződnek a tárók, áthelyezték, kiépítették a patakmedret. Szomorú, hogy semmilyen hivatalos kezdeményezést nem tapasztaltunk a leletmentésre – így az utolsó remény is elszállt, hogy a recski ásványkincsek közül még menthessünk bármit. Még jó, hogy 2012-ben – úgy-ahogy bejártuk a területet és gyűjtöttünk, amit lehet.

Forrás: Szabó Dávid, Nagy László

A német Mineralógiai és Geológiai Egyesület (VFMG) 2014. évi magyarországi kirándulása, gyűjtőtúrája

2014. június 17.-24. között dr. Molnár Pál és Dr. Diether Gräf szervezésében magyarországi gyűjtőtúrára kerül sor, a programban Dunabogdány, Csolnok, Gyöngyöstarján, Kisnána, Telkibánya, Hollóháza, Nyíri, Kőkapu, Erdőhorváti, Tolcsva és Rátka szerepelnek. Szívesen részt vettem volna, de családi (és anyagi!) okokból lemondtam róla, de remélem, német gyűjtőtársaink jól érzik magukat és még találnak is valamit a már jócskán legyűjtött helyeken. Kár, hogy a magyar szervező nem értesítette a MAMIT-ot – mint az VFMG testvérszervezet - a tervezett látogatásról, sokat tanulhattunk volna egymástól, a VFMG aktivitása, programja, kiadványa lenyűgöző minőségű, magas szakmai színvonalú – de nekünk sem kellett volna szégyenkeznünk.

Forrás: VFMG Titkársága

Orchidea (kosbor) a kácsi "márványbányában"
Fénykép: Körmendy Regina